

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเฝ้าระวังสังคมเป็นสุข จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังสังคม เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน ในการเฝ้าระวังสังคมและเพื่อเฝ้าระวังปัญหาสังคมของจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกแบบเจาะจงจากสถาบันสังคมที่สมัครใจเข้าร่วม ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เทศบาลตำบลแม่โป่ง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ และวิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ รวมเครือข่ายได้จำนวน 9 แห่ง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้เครือข่ายวิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาบริบททางสังคมของจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา การท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน
2. สร้างเครือข่ายในระดับองค์กร โดยเชื้อเชิญสถาบันทางสังคมที่หลากหลายครอบคลุมเยาวชนทุกระดับ ประกอบด้วย สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐกิจเอกชนจำนวน 9 แห่ง เพื่อทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักในการแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกัน
3. จัดทำข้อตกลงร่วมกันในการเป็นสมาชิก (MOU) และลงนามในการเป็นสมาชิกเครือข่าย โดยการแลกเปลี่ยนและให้ความช่วยเหลือกันในทุกด้าน เพื่อเฝ้าระวังปัญหาสังคมร่วมกัน

4. ระดมความคิดเห็นของประชาชนถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดเวทีระดมสมองจากสมาชิกและองค์กรทุกภาคส่วนของสังคม อาทิ องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน ประชาชน เยาวชน สถาบันการศึกษา กลุ่มสตรี แม่บ้าน เป็นต้น

5. สร้างเครือข่ายผู้นำเยาวชน/ประชาชน ในระดับองค์กรของสมาชิกเครือข่าย จำนวน 9 แห่ง โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเฝ้าระวังปัญหาสังคม โดยใช้กระบวนการวิจัยตามแนววิถีพุทธหรือหลักศาสนาที่ตนนับถือ

6. เครือข่ายแต่ละแห่งดำเนินกิจกรรมการเฝ้าระวังปัญหาชุมชนตามบริบททางสังคมของแต่ละแห่งตามกระบวนการวิจัยโดยใช้หลัก อริยสัจ 4 เริ่มจากการสำรวจชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในองค์กร (ทุกข์) แล้วรวบรวมปัญหามาวิเคราะห์ถึงสาเหตุ หรือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา (สมุทัย) หลังจากนั้นนำมาวางแผนดำเนินการเพื่อหาหนทางแก้ปัญหที่เกิดขึ้น (นิโรธ) และการดำเนินการแก้ปัญหตามแนวทางที่เลือกไว้ (มรรค) ในการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนหรือกิจกรรมขององค์กรโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

7. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ โดยการรวบรวมผลการดำเนินงานตามแผนและเผยแพร่ให้ข้อมูลแก่สังคมเพื่อตีแผ่ประเด็นจากการศึกษาหรือกรณีศึกษาเพื่อให้เยาวชนและประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหาสังคมเพื่อเป็นการเฝ้าระวัง โดยการจัดทำ Website การจัดทำหนังสือ การจัดทำสื่อประกอบการสอน ป้ายโฆษณา แผ่นพับ การจัดทำ E-LEARNING E-BOOK เพื่อให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happy Society) ตามพันธกิจการพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้เท่าทัน

8. จัดเวทีเสวนาและนำเสนอผลงานของแต่ละเครือข่าย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของแต่ละเครือข่าย

9. รายงานผลการดำเนินกิจกรรมในการเฝ้าระวังปัญหาสังคมของแต่ละเครือข่าย

10. เผยแพร่ผลการวิจัยสู่สาธารณะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการปฏิบัติงานของเครือข่ายเฝ้าระวังสังคมเป็นสุข จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 เครือข่าย มี 4 ด้าน คือ

1. การเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 6 เครือข่าย ที่ดำเนินโครงการด้านนี้ คือ

1.1 เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการคืนผืนป่าให้เขาเขียว” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 339 คน

1.2 เครือข่ายมหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการเครือข่ายเยาวชนรักษ์สิ่งแวดล้อม” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 1,266 คน

1.3 เครือข่ายเทศบาลตำบลแม่โป่ง ดำเนิน “โครงการคืนป่าไฟให้ป่าไฟ” และ “โครงการปลูกหญ้าแฝก” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 530 คน

1.4 เครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ดำเนิน “โครงการบ้านน่าอยู่หน้าบ้านน่ามอง” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 13,557 คน

1.5 เครือข่ายวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการกระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันปัญหาโลกร้อนบนฐานความคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 16,018 คน

1.6 เครือข่ายโรงเรียนปิ่นด้อยแยดสัววิทยาลัย ดำเนิน “โครงการเยาวชนพี อาร์ ซี ใสใจสิ่งแวดล้อมชุมชน” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 9,786 คน

2. การเฝ้าระวังภัยจากสิ่งเสพติด มีเครือข่ายที่ดำเนินการด้านนี้ จำนวน 3 เครือข่าย ดังนี้

2.1 เครือข่ายวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการปลูกฝังทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดในเยาวชน” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 15,000 คน

2.2 เครือข่ายวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาจากการดื่มสุรา” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 1,767 คน

2.3 เครือข่ายเทศบาลตำบลแม่โป่ง ดำเนิน “โครงการปั่นจักรยานรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด เนื่องในวันยาเสพติดโลก” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 500 คน

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน มีเครือข่ายที่ดำเนินการ จำนวน 3 เครือข่าย ดังนี้

3.1 เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดำเนินโครงการ 3 โครงการ คือ “โครงการวิทยาศาสตร์รวมใจนำความรู้สู่เยาวชน” “โครงการมนุษย์เกษตรรวมใจปันความรู้สู่เยาวชน” และ “โครงการเสริมสร้างทักษะพัฒนาอารมณ์” ได้เครือข่ายจำนวน 100 คน

3.2 เครือข่ายเทศบาลตำบลแม่โป่ง ดำเนิน “โครงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลแม่โป่ง” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 300 คน

3.3 เครือข่ายวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ดำเนิน “โครงการ Zero to Hero”

เพื่อลดปัญหาการหนีเรียนของนักศึกษา ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 520 คน

4. การปลูกฝังศาสนธรรมให้แก่เยาวชน มีเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เพียงแห่งเดียวที่ดำเนิน “โครงการวัยใสใจดีสื่อออนไลน์” ได้เครือข่ายทั้งหมดจำนวน 23,730 คน

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยที่พบว่าเกิดเครือข่ายการเฝ้าระวังสังคมใน 4 ด้าน ได้แก่ การเฝ้าระวังภัยจากสิ่งเสพติด การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน และการปลูกฝังศาสนธรรมให้แก่เยาวชนนั้น จะเห็นได้ว่าเยาวชนได้ให้ความสนใจในเรื่องที่กำลังเป็นปัญหาร้ายแรงของสังคม และทุกฝ่ายกำลังหาทางช่วยกันแก้ไข ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวถึงแม้จะเกิดในกลุ่มเยาวชน แต่ก็ยังมีเยาวชนหลายกลุ่มที่ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และพร้อมจะช่วยเหลือให้กำลังใจกับคนรอบข้าง และเยาวชนยังคงเป็นกำลังสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาเพื่ออนาคตที่ดีได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเยาวชนในภาคเหนือได้ให้ความสนใจต่อปัญหาการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมมาก โดยมีจำนวนโครงการถึง 6 โครงการ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมนี้รัฐบาลและหน่วยงานต่างก็ให้ความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาหมอกควันในฤดูร้อนของจังหวัดเชียงใหม่และผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาและพัฒนาบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมใน ปี พ.ศ. 2541-2542 ที่ได้จัดตั้งเครือข่ายสมาชิกเยาวชนในทุกภูมิภาคโดยให้เยาวชนรวมตัวกันดำเนิน โครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และในจังหวัดเชียงใหม่ได้เกิด “เครือข่ายเยาวชนในภาคเหนือรวมตัวกันศึกษา ค้นคว้าและจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำต้นน้ำปิง” โดยการดำเนินการครั้งนี้อาจเป็นต้นแบบให้เยาวชนได้ตระหนักในการช่วยกันเฝ้าระวังสังคมในด้านสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้หลายฝ่ายยังมองเห็นว่าเยาวชนถือเป็นอนาคตของชาติต่อการพัฒนาประเทศในโอกาสข้างหน้า จึงได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถในเรื่องของสิ่งแวดล้อมในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับ GLOBE (Global Learning and Observation to Environment) ได้ส่งเสริมให้นักเรียน ครู และชุมชนทั่วโลก ให้มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะเข้าใจระบบต่างๆ ของโลกและตระหนักถึงปัญหาสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ทั้งในเรื่องของ อากาศ น้ำ ดิน และ ชีววิทยา เพื่อวันข้างหน้าจะได้มีทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดลอมที่ดีให้งอกยุดตลอดไป เหล่านี้จึงเป็นตัวเสริมที่ช่วยให้เยาวชนได้ตระหนักในเรื่องการเฝ้าระวังสิ่งแวดลอมเพิ่มขึ้น

ส่วนในด้านการปลูกฝงศาสนธรรมให้แก่เยาวชนนั้นพบว่ามีเพียง 1 โครงการซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรง จึงตระหนักในความสำคัญของการช่วยกันกล่อมเกลาคใจเยาวชนด้วยศาสนามากกว่าหน่วยงานอื่น ดังจะเห็นได้จากกรที่หน่วยงานทางด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รณรงค์ในเรื่องนี้มากในช่วงปีที่ผ่านมา เช่น โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ ของ พระมหาพวงศันรินทร์ จิตวุโส (www.moralproject.net; 5 กันยายน 2552: หน้าแรก) ที่เห็นว่าศูนย์คุณธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยในอนาคต จึงได้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมโดยมีคุณธรรมหรือความดีงามเป็นพื้นฐานหรือแกนหลัก โดยใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้แบบโครงการที่เกิดขึ้นมาจากความสนใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียนเอง

นอกจากนี้ยังมีผู้นำหนังสือเรื่อง "วิทยาศาสตร์ของการฝึกจิต" ซึ่ง ดร.อาทอง ชุมสาย ณ อยุธยา (www.TLCThai.com; 5 กันยายน 2552: หน้าแรก) ได้เขียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาพลังทางปัญญาและความคิดโดยการทำสมาธิ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าสามารถส่งผลแก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างแท้จริงมาเผยแพร่ทั้งในการสัมมนาและใน เว็บไซต์ต่าง ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะตอนที่กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกสมาธิไว้ว่า "เมื่อก่อนเรียนมัธยมต้นผมสอบได้ที่โหลทุกวิชา เพราะที่ไม่ค่อยสนใจอะไร ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน ชอบชกชอบตอย แต่หลังจากได้ฝึกสมาธิมาระยะหนึ่ง ปรากฏว่าความจำดีมาก มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น เวลาครูสอนอะไรเราจำได้และสอบได้ดีขึ้น ปรากฏว่าหลังจากนั้นไม่นานก็เริ่มสอบได้ที่หนึ่งทุกวิชา จากที่โหลมาเป็นทีหนึ่งเลย และจากเด็กที่เต็มไปด้วยความรุนแรง ความโกรธความโมโห ตอนนี้กลายเป็นเด็กที่ยิ้มตลอดเวลา เดินไปเดินมาก็ยิ้มให้คนโน้นคนนี้ ใครจะมายั่วอย่างไร ใครจะมาด่า ใครจะมาว่าตอนนี้ไม่สนใจแล้ว ได้แต่ยิ้มเราไม่โกรธ เราไม่โมโหใคร เริ่มควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้ดีมากขึ้น" สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น องค์ประกอบที่หลายฝ่ายกำลังช่วยกันหาทางช่วยให้เยาวชนหันไปสนใจด้านพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

สำหรับในด้านสิ่งเสพติดนั้น พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายฝ่ายที่ว่าในปัจจุบันนักเรียน นิสิต นักศึกษา เรียนและพักอาศัยอยู่ท่ามกลางร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเปิดจำหน่ายกันอย่างหนาแน่นอยู่รอบสถานศึกษา โดยความหนาแน่นของร้านเหล่านี้มีผลต่อการสร้างเจตคติทางบวกและเพิ่มแรงจูงใจในการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้มีจำนวนเพิ่มมากยิ่งขึ้น อีกทั้งร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บางร้านยังฝ่าฝืนกฎหมายโดยการลักลอบขาย

เครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ให้กับนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้เยาวชนอีกหลายกลุ่มเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการช่วยกันแก้ไข เช่น กลุ่มเครือข่ายเยาวชนในกรุงเทพมหานครฯ (www.moj.ac.th:1 กันยายน 2552: หน้าแรก) ต้องการให้มีมาตรการในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา เพื่อช่วยสกัดเยาวชนไทยที่กำลังเริ่มหัดดื่มน้ำแอลกอฮอล์ให้มีจำนวนลดลงหรือหมดไปไปในที่สุด โดยที่กลุ่มเครือข่ายเยาวชนได้แสดงข้อมูลสถิติของจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์บริเวณใกล้สถานศึกษาชื่อดังของประเทศไทยในรัศมี 500 เมตร ว่า ขณะนี้ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ที่เปิดจำหน่ายล้อมรอบสถานศึกษาในรัศมี 500 เมตร มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาที่พบมากที่สุดที่ทำให้เด็กๆ เริ่มหัดดื่มน้ำแอลกอฮอล์คือการดื่ม“เหล้าปั่น” กลุ่มเครือข่ายเยาวชนฯ จึงได้ให้ข้อเสนอเชิงนโยบายในประเด็น “มาตรการควบคุมเหล้าปั่นและร้านเหล้ารอบสถานศึกษา” ต่อผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงยุติธรรม 3 ข้อ ดังนี้

1. ห้ามจำหน่ายเหล้าปั่นและเหล้าผสมน้ำผลไม้/น้ำหวานกลิ่นผลไม้ โดยสิ้นเชิง ยกเว้นการจำหน่ายในสถานบันเทิงตาม พ.ร.บ. สถานบันเทิง ซึ่งห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้ามาใช้บริการ
2. ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในรัศมี 100-500 เมตร รอบสถานศึกษา หรือกำหนดให้เก็บค่าธรรมเนียมพิเศษในอัตราที่สูงมาก กรณีจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ภายในรัศมี 500 เมตร รอบสถานศึกษา ตลอดจนกำหนดลดโทษค่าธรรมเนียมใบอนุญาตสนับสนุนการจัดบริเวณให้จำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์เป็นการเฉพาะ (โชนนิง)
3. การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 อย่างเคร่งครัด เช่น การห้ามจำหน่ายในหอพัก

จากการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือสังคมเช่นนี้หากสามารถทำให้ขยายวงกว้างขึ้น และทุกคนช่วยกันสร้างเกราะป้องกัน และ ผลักกำลังทำให้เครือข่ายเกิดความแข็งแกร่ง โดยการประสานกับชมรมอื่นๆ เช่น ชมรมพุทธศาสนา ชมรมค่ายอาสาต่างๆ เพื่อช่วยกันดึงกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงให้หันมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก็น่าจะเป็นแรงผลักดันที่จะให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการช่วยกันเฝ้าระวังสังคมได้มากขึ้น ด้วยการช่วยกันหาแนวทาง และ มาตรการในการป้องกันและเฝ้าระวังในเรื่องดังกล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะโดยทั่วไป

1.1 ในการเฝ้าระวังสังคมด้านศาสนธรรมนั้น การที่จะนำศาสนามาช่วยกล่อมเกลাজิตใจนั้น อาจจะเริ่มต้นด้วยการนำตัวอย่างต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จจากการเชื่อมั่นและปฏิบัติ

ตามคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางและเผยแพร่ให้มากขึ้น ดังเช่นตัวอย่างของ อาจารย์ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา เป็นต้น แต่มีข้อควรระวังคือผู้ดำเนินโครงการจะต้องระวังมิให้เยาวชนหลงไปในด้านไสยศาสตร์

1.2 ควรมีการดำเนินโครงการเพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังสังคมให้มากขึ้นเพื่อช่วยกันขยายเครือข่ายการสร้าง “คนดี” ให้กับสังคม

1.3 ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนนำความรู้ความสามารถด้านการประพฤติ ปฏิบัติตนด้วยจิตสาธารณะลงสู่การฝึกปฏิบัติจริง และควรนำไปบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตด้วย

1.4 ควรมีการสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังสังคมของทุกฝ่ายในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

1.5 ควรมีการสอดแทรกการเฝ้าระวังสังคมไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นการปลูกฝังความสามัคคี การมีจิตสาธารณะของเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการเฝ้าระวังสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ดีในอนาคต

2.2 ควรศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง(โพลล์) เพื่อนำเสนอทางออกแก่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง